

Doina MUREȘAN

**DIMENSIUNEA ECONOMICĂ
A SECURITĂȚII
ÎN EPOCA PARTENERIATELOR
ȘI A ALIANȚELOR**

Copyright © 2010, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MUREȘAN, DOINA

**Dimensiunea economică a securității în epoca
parteneriatelor și a alianțelor** / Doina Mureșan. - București :
Pro Universitaria, 2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-129-531-2

338

PREFAȚĂ

De multă vreme se știe că dimensiunea economică joacă un rol determinant în realizarea securității naționale a statelor. Cu atât mai mult, într-o nouă etapă a globalizării dominată de parteneriate și de alianțe, o economie puternică, performantă și competitivă, macrostabilă, dinamică sub aspectul ritmului de creștere, adaptabilă la cerințele integrării reprezintă un pilon important al securității naționale asigurând condiții pentru securitatea socială, interesul majorității populației pentru susținerea instituțiilor democratice și baza necesară pentru promovarea inițiativelor vizând prosperitatea națiunii.

Pentru România, consolidarea și perfecționarea activității instituțiilor și mecanismelor economiei de piață, pe baza principiului liberei concurențe și solidarității sociale, reprezintă temeiurile unei dezvoltări economice sănătoase, capabile să-i asigure integrarea deplină în Uniunea Europeană, încadrarea în exigențele globalizării, accesul normal la resurse și pe piețele internaționale, rezistența la fluctuațiile economice și de securitate majore.

În mod paradoxal, această carte apare într-un moment în care la nivel global s-a instalat una din cele mai grave crize economice pe care le-a cunoscut societatea modernă și care vă dezvăluie, pe zi ce trece, fațetele greu de prevăzut nu cu mult timp în urmă. Este o criză ce afectează toate procesele care au loc în economia globală și în economiile statelor, generând noi riscuri și amenințări la adresa securității acestora, angoase și scenarii pesimiste, o stare de deusolare a guvernelor, societăților și firmelor, căutări febrile de soluții în mediile de cercetare, dar mai ales efecte dezastruoase pentru păturile cele mai defavorizate ale societății.

Cultivând aceste repere, lucrarea scrisă de doamna locotenent colonel lector univ. dr. Doina Mureșan, reprezintă un eseu despre dimensiunea economică a securității și contribuie la aprofundarea cercetării în domeniu. Mărturisesc că am citit lucrarea cu un interes profund, cunoscând actualitatea, complexitatea și modernitatea

problematicii, precum și autoritatea științifică a autoarei dobândită inclusiv prin elaborarea unei teze de doctorat pe această temă.

Judecând lucrarea în sine, trebuie remarcate cu obiectivitate incontestabilele ei merite constând în temeritatea de a aborda probleme delicate și controversate ce țin de efectele globalizării asupra parteneriatelor și alianțelor, relația dintre puterea economică și puterea armată a statelor, parteneriatelor și alianțelor, procesul de integrare europeană și dimensiunea economică a securității, suveranitatea economică și suveranitatea politică, securitatea geoeconomică, dimensiunea economică a securității intrinseci și de proximitate și altele. Totodată, trebuie remarcată preocuparea autoarei de a folosi în argumentația științifică legi, principii, norme și demonstrații, ceea ce face din această lucrare nu o înșiruire de dogme generate și susținute de unele școli de gândire, ci un demers științific rațional în adevăratul sens al cuvântului. De altfel, credincioasă acestui mod de abordare a problematicii în cauză, autoarea se ferește vizibil să adopte un ton exclusivist, conștientă fiind că într-un domeniu atât de imprevizibil nu există loc pentru abordări rigide și pentru rețete prefabricate, ci doar pentru opinii pertinente, susținute de un suport științific riguros construit.

Nu vom intra în detalii privind problematica lucrării, diversele capitole și subcapitole, lăsând plăcerea cititorului să descopere noutățile, căci lucrarea este scrisă într-un limbaj accesibil care permite identificarea cu ușurință a ideilor noi.

Așadar, în esență, această carte are meritul că dincolo de limbajul informațional consistent, face o analiză pertinentă a componentelor dimensiunii economice a securității naționale a României, facilitând astfel identificarea riscurilor și amenințărilor ce ar putea veni din această direcție într-un context internațional complicat, fluid și greu predictibil.

Colonel (r) prof. univ. dr. Lucian STĂNCILĂ
(conducător de doctorat)

CUVÂNT ÎNAINTE

Globalizarea este ultima etapă a dinamicii societății omenești. Ea ar putea dura un secol, un mileniu sau infinite succesiuni de secole și milenii. Globalizarea exprimă și materializează, în spațiul societății omenești, tendința evoluției sistemelor și proceselor spre entropie zero, adică spre dispariție. Desigur, s-ar putea ca globalizarea, care va fi, în final, o ieșire din dezechilibrele haosului, o estompare a diferențelor și o trecere spre echilibrul ideal, să dureze milioane de ani, aducând societății omenești acea armonie universală la care oamenii visează de multă vreme. S-ar putea însă ca globalizarea să distrugă unele diferențe și să creeze altele. Nimeni nu știe exact ce și cum va fi, dar cu toții încercăm să aflăm sau măcar să ne imaginăm.

Mișcarea societăților omenești spre globalizare începe să devină din ce în ce mai mult uniform-accelerată. Pe măsură ce înaintăm în tehnologie, informație și cunoaștere, tot mai multe elemente ale comunităților umane interacționează, devenind bunuri comune. Dialogul valorilor și intereselor devine un suport al unei arhitecturi de mare amploare, dinamice și complexe. Trei sunt elementele care determină o asemenea realitate și un asemenea ritm: economia, înalta tehnologie și informația. Economia creează acel suport bazat pe finanțe, bunuri, piețe și resurse care permite și impune o extindere rapidă în toate mediile, pe întreaga suprafață a globului și chiar în Cosmos a unui sistem de producție, de circulație și de schimb care reconfigurează complet infrastructurile, realitățile și mentalitățile, conform cu noua natură economico-financiară a unei lumi extrem de dinamice. Tehnologia de vârf, cu ramurile ei de mare sensibilitate și de mare penetrație – înalta tehnologie, nano-tehnologia, biotehnologia și tehnologia informației – creează un suport tehnic și infrastructural de rețea, iar informația revoluționează comunicarea, reduce diferențele, anihilează distanțele, concentrează timpul și impune efectiv rețeaua.

Trăim într-o epocă de tranziție de la tehnologia industrială la

tehnologia informațională, de la ierarhie și analogie la rețea și digitalizare, de la ignoranță la cunoaștere științifică. Una dintre caracteristicile fundamentale ale acestei epoci este apariția și extinderea rapidă a efectului de rețea. În numai câteva decenii, mecanismul autoreglării a pătruns în toate dimensiunile rețelelor, ceea ce înseamnă că spațiul comunicării s-a cibernetizat. Aceasta înseamnă că mecanismul autoreglării a luat în mare parte locul ierarhiilor obositoare și dictatoriale, iar cunoașterea se instalează definitiv în fotoliul de diriguire a vieții și acțiunii.

Totul se bazează azi pe cunoaștere. Măine, nimic nu va mai fi posibil fără cunoașterea științifică a fenomenelor și proceselor, fără politici și strategii de cunoaștere, evaluare și previziune. Secolul al XXI-lea pune cu adevărat în operă unul dintre cele mai frumoase imperative ale gândirii lui Seneca: să trăim în așa fel ca și cum am trăi în văzul lumii.

Globalizarea transformă supoziția în realitate iar realitatea va deveni, cu timpul, bunul cel mai de preț al oamenilor. Globalizarea nu va modela realitatea, ci o va construi în modul cel mai direct posibil, iar oamenii vor învăța cu adevărat să trăiască în realitate, și nu cum să o eludeze sau să o deformeze.

De aceea, globalizarea va fi o epocă a identităților reale, a cunoașterii științifice, a comunicării depline și soluționării marilor probleme cu care se confruntă din toate timpurile omenirea. Cel puțin așa se speră.

Desigur, aceasta este partea ideală, partea frumoasă a globalizării. Există însă și o parte mai puțin frumoasă, cea a bătăliilor care se duc și se vor duce mereu între globalizare și fragmentare, între spiritul universal, generalizator și uniformizator și cel individual, fragmentar, identificator, limitator. Și chiar dacă nu există globalizare fără identificare, fără respectul identităților, procesul globalizării, din păcate, este înțeles ca un proces de tăvălugire a valorilor, de distrugere a identităților, de construire forțată a unei lumi fără frontiere, fără entități și fără identități. Or, o astfel de lume nu poate exista. Omul va avea totdeauna nevoie de identitate și de identificare.

În conținutul acestei lucrări ne vom ocupa de efectele acestui complex proces de globalizare asupra identităților, asupra comunităților și, mai ales, asupra unor noi tipuri de relații care definesc epoca ieșirii din haos, epoca parteneriatelor, alianțelor, coalițiilor, grupărilor și regroupărilor de tot felul.

Economia reprezintă suportul oricărei activități omenești și, în același timp, un rezultat al mileniilor de activitate omenească. Ea este o acumulare și o cumulare de rezultate ale unui efort continuu și perseverent al oamenilor, legat strict de propria lor existență. Omul își creează nu doar mediul cultural ci și mediul său de existență, mediul economic. Economia definește natura umană și, la rândul ei, poate fi definită ca un „ansamblu al activităților umane desfășurate în sfera producției, distribuției și consumului bunurilor materiale și serviciilor”¹. Economia mai poate fi definită și în termeni de relații, ca totalitate a relațiilor de producție, schimb și consum dintre oameni care alcătuiesc baza oricărei societăți, în oricare epocă istorică.

Așadar, economia presupune producerea unor bunuri materiale și servicii necesare traiului, adică un sistem de relații de generare, folosire și regenerare a resurselor necesare vieții oamenilor. De asemenea, economia presupune nu doar relații de producție, ci și forțe de producție necesare pentru desfășurarea activității concrete de producere a bunurilor materiale și serviciilor, o piață, un sistem de infrastructuri și de relații, o legislație și un sistem de conservare și dezvoltare a acestora. Forțele de producție presupun o forță de

---

¹ DEX online. ♦ *Economie națională* = totalitatea activităților și interdependențelor economice la nivel macro- și microeconomic, coordonat pe plan național prin mecanisme proprii de funcționare. *Economie politică* = știință a administrării unor resurse și mijloace limitate, care studiază, analizează și explică comportamentele umane legate de organizarea și utilizarea acestor resurse. *Economie de schimb* = economie în cadrul căreia produsele muncii iau cu precădere forma de mărfuri. *Economie naturală* = economie în care bunurile materiale se produc direct pentru consum, fără intermediul schimbului. ♦ Ramură, sector de activitate (productivă). **2.** Folosire chibzuită a mijloacelor materiale sau bănești, limitată la strictul necesar în cheltuieli; cumpătare, chibzuială, măsură. **3.** (Concr.; la pl.) Bani agonisiți și păstrați pentru satisfacerea anumitor trebuințe. **4.** Mod de întocmire, de orânduire a planului sau a părților unei lucrări, ale unei scrieri, ale unei legi etc.; alcătuire, compoziție. [Var.: (înv.) **iconomie**, **-ii** s.f.] – Din fr. **économie**. (DEX online).

muncă, adică oameni care să exercite activități complexe în spațiul producerii bunurilor și serviciilor, precum și un scop și, respectiv, o finalitate, un obiect al muncii. Forța de muncă acționează pentru realizarea unor obiecte prin intermediul unor mijloace de producție și a unui sistem de finanțare. Toate acestea generează o bază materială a societății, dar și un sistem de relații de producție, de schimb și de consum, adică o piață, care definește nu doar tipul de orânduire socială, ci și stadiul la care s-a ajuns, nivelul de dezvoltare economică, puterea economică.

Puterea economică este dată de capacitatea economiei de a produce, în ritmul necesar, bunuri și servicii, de valoarea și circulația acestora, de calitatea de a crea și influența mediul și de adaptabilitatea rapidă la acesta, de flexibilitatea producției, schimbului și consumului, precum și de capacitatea de generare și regenerare a surselor și resurselor.

Puterea economică este strict legată de ceea ce presupune securitate economică. Nu există putere economică acolo unde nu există securitate economică și nici securitate economică acolo unde nu există putere economică. Aproape tot ceea ce ține de securitate și apărare necesită resurse. Potențialul de securitate și apărare nu poate fi conceput ca fiind posibil în afara unui potențial economic remarcabil. Chiar dacă, într-un moment sau altul, unele dintre state se înarmează (din necesitate sau din ambiție), ele nu pot dispune, pe termen lung, de o putere militară eficientă, pentru că, așa cum se știe, fără să aibă un suport economic solid, nu poate exista nici putere militară remarcabilă, nici securitate eficientă.

Economia unei țări nu este un factor oarecare, cu acțiune indirectă asupra securității acelei țări, ci unul principal, vital, cu determinare directă și necesară. Dar economia de la începutul mileniului trei nu este aceeași cu cea de la începutul mileniului doi. Coordonatele sale sunt mult mai dinamice, determinările mai numeroase, interdependențele mai masive. Economia, alături de finanțe și informație, este motorul globalizării, al soluționării unora dintre marile probleme cu care se confruntă omenirea și, în același timp, cel mai complex factor de potențial ce poate genera potențialuri.

În lucrare vom reliefa unele aspecte importante privind dimensiunea economică a securității generale, economice și militare, de efectele acesteia asupra puterii armate, precum și asupra celorlalte relații specifice acestui început de mileniu, cum ar fi cele de parteneriat, de alianță și de coaliție. Determinările economice asupra securității generale și, mai ales, asupra puterii militare a statului sunt indiscutabile. Dar modul în care acestea se materializează rămâne una dintre problemele cele mai complexe ale acestei epoci. Încă se mai consideră că unele state puternice din punct de vedere economic, care nu investesc în puterea militară, profită de pe urma altora care investesc masiv, adăpostindu-se sub umbrela de securitate a acestora, pentru a-și realiza mai rapid alte obiective care țin de putere și influență financiară, de piață și în bătălia pentru resurse. Între acestea din urmă sunt situate și unele state europene, chiar și Uniunea Europeană, care, deși au aproape aceeași putere economică pe care o au Statele Unite, cheltuielile lor militare se situează sub 2% din PIB, în timp ce Statele Unite au alocat, pentru anul 2007, un procent de 4,06% din PIB, adică peste 536 miliarde dolari.

Bugetul apărării al SUA prezentat de președintele Bush la 20 martie 2007 pentru exercițiul 2008 era estimat la 647,2 miliarde dolari. Acest buget se compune din 483,2 miliarde pentru Departamentul Apărării, 141,7 miliarde dolari pentru cheltuieli adiționale, cerute de „războiul global împotriva terorii” (GWOT – „Global War on Terror”), și 15,8 miliarde dolari pentru cheltuieli militare nucleare ale Departamentului energiei. Suma de 6,4 miliarde dolari acoperă toate cheltuielile „defense related” ale altor ministere (justiție, comerț, FBI etc.).² Această afirmație este, desigur, reală. Dar ea nu exprimă în totalitate adevărul. În primul rând, pentru că, încet, încet, Uniunea Europeană, o entitate în formare, își reconsideră substanțial poziția față de problematica securității și apărării. Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA) și, legat de aceasta, strategia europeană de securitate, ca și constituirea Agenției europene de armamente, sunt argumente consistente în acest sens. În al doilea rând, potențialul economic nu este conjunctural și nici nu se închide în sine. Din moment ce există, el se constituie, în mod

---

² <http://www.grip.org/bdg/pdf/g0992.pdf>.

implicit, într-un potențial de securitate și, la nevoie, poate genera un potențial militar remarcabil. Se pune însă problema dacă puterea economică a unui stat este sau nu este suficientă pentru a genera, în mod oportun, puterea militară de care are nevoie, la un moment dat, în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor, în situații-limită, în condițiile în care trebuie să se treacă urgent la apărarea națională sau la acțiuni potrivit articolului 5 din Tratatul de la Washington. Aici ar fi mult de discutat. Trecerea de la un potențial economic remarcabil la un potențial militar necesar necesită, totuși, timp și presupune un proces complex care include constituirea și pregătirea forței, dotarea cu mijloacele necesare, constituirea și punerea în funcțiune a sistemelor de generare și regenerare, experiență de luptă etc. Și chiar dacă sistemele respective există și sunt în funcțiune (sau conservate), activarea lor nu se poate face atât de ușor. Oricum, dacă există potențial economic, există, implicit, și potențial de securitate și apărare.

Dimensiunea economică a securității are o geometrie complexă, variabilă și contradictorie. Pe de o parte, ea reprezintă un suport și un pilon esențial al oricărui tip de securitate și, pe de altă parte, se constituie totdeauna într-o sursă de conflict, de generare a conflictualității și chiar de insecuritate. Economie înseamnă, deopotrivă, construcție durabilă și competiție permanentă, dar și anticonstrucție, activitate distructivă sau, în orice caz, o altă modalitate de a crea sau de a valorifica, în interes sectar și împotriva legilor, bunuri și servicii de regulă cu efecte nocive pentru societatea oamenilor, pentru mediu, pentru viață.

Ambele dimensiuni sunt, în același timp, constante și variabile, în funcție de foarte mulți factori care se găsesc, aproape în totalitate, în societatea normală, în societatea de deasupra liniei care o separă de efectele ei nocive, grupate haotic în ceea ce numim lume anormală. Linia orizontală care desparte societatea normală, vizibilă, sesizabilă, cognoscibilă și transformabilă de socialul interlop, parazit și, în principiu, distrugător, nu este ușor de sesizat și de identificat. Și acest lucru, pentru că societatea anormală, dominată de o economie subterană semnificativă, de criminalitate, trafic și toate modalitățile posibile de agresare și degradare a ființei umane, nu apare pe un loc

gol, nu este o construcție în sine, dependentă doar de natură și de voința oamenilor, ci este un rezultat al proastei funcționări a societății normale, al disfuncțiilor acesteia.

Societatea, pe care, aici, o numim anormală, în sensul unei construcții de sub axă, este, de fapt, un fel de imagine a societății normale într-o oglindă care deformează, o traducere a valorii societății normale într-un opus, în non-valoare sau în falsă valoare, dar și o reacție la presiunea, îndeosebi economică, politică și ideologică, uneori insuportabilă, a conflictualității societății pe care o numim normală sau de drept. Societatea anormală, interlopă, criminală, traficantă – sau oricum am dori s-o denumim – își are, deci, originea și cauzele în societatea normală, este un produs al ei, dar este asimetrică cu ea. Orice acțiune din societatea normală determină, invariabil o reacție *post facto*, concomitentă, de teribilă nuanțare, sau o acțiune preemptivă în societatea anormală, adică în lumea celor ce nu sunt dispuși să respecte legea, să se supună ei și cauzelor ei.

Totuși, trebuie să precizăm că această lume din subteranul lumii obișnuite nu este doar o simplă reacție, un produs bizar al societății noastre normale, în și din văzul lumii, care există și se dezvoltă potrivit unor legi ce-i stabilesc structurile, funcțiunile, regulile de bază de sistem și de proces. Această lume de subsol, de întuneric, de catacombe, sau oricum am vrea s-o denumim, își are și ea, de îndată ce se constituie și se revigorează, legile ei și rigorile ei, chiar dacă evoluează, ca și cea normală de altfel, într-un spațiu cu numeroase determinări aleatorii și chiar haotice, adică generat de indeterminări sau nedeterminări. Funcționează ca un sistem și, deopotrivă, ca un proces, chiar dacă izvoarele și cauzele ei se află în lumea pe care o numim normală.

Componenta esențială a acestei lumi anormale și principalul ei suport se alcătuiește din ceea ce numim, generic, economie subterană. La prima vedere, economia subterană este o reacție la economia normală, legală, la economia care generează nu doar bunuri, infrastructuri, comerț și confort, ci și competiție, concurență acerbă, conflictualitate. Dar, la o analiză mai atentă, și economia subterană este la fel de conflictuală, de concurențială și de imprezvizibilă ca economia legală.

Principala componentă a conflictualității oamenilor o reprezintă cea economică. Oamenii nu se bat pe iluzii și nici pe idei, deși uneori se întâmplă și aceasta, ci pe interese economice, financiare, teritoriale etc. ceea ce generează un nesfârșit și extrem de dur, dar și de subtil, război pentru putere economică și financiară, pentru piețe și pentru resurse.

Securitatea și insecuritatea economică se definesc pe cele două tipuri de economii, pe dialectica lor conflictuală, dar și pe conflictualitatea fiecăreia dintre ele. Lucrurile sunt, totuși, foarte complicate. Securitatea și insecuritatea economică sunt efecte ale unor dinamici complexe și ele nu pot fi gestionate decât prin gestionarea cauzelor. Dar cauzele conflictualității economice din spațiul real sau din cel virtual, din spațiul legal sau din cel ilegal sunt elemente ale „structurii de rezistență” a dimensiunii economice a lumii, sunt funcții executabile din sistemele de operare, iar eradicarea lor ar putea genera grave disfuncții de sistem și de proces, de genul celor produse de ștergerea accidentală sau voită a unor fișiere executabile din sistemele de operare ale calculatoarelor electronice. Numai că, la calculatoare, sistemele de operare și-au creat, la rândul lor, sisteme de securitate intrinsecă, astfel încât este foarte greu să distrugi, accidental sau chiar voit, structurile de nucleu ale acestor sisteme de operare.

Cam așa se petrec lucrurile și în economie. Economia este cea mai largă, mai complexă, mai reală, mai concretă, mai prolifică și mai diversificată activitate a oamenilor. Ea este un produs al oamenilor, dar și un suport al civilizației umane. Ea reprezintă baza reală a existenței societății omenești și, de aceea, funcționarea ei are nevoie de sisteme de securitate la fel de complexe și de diversificate cum este ea însăși. Cele mai multe dintre aceste sisteme de securitate și le creează economia însăși, ca funcții și condiții de bază ale funcționării sale, ca sistem imunitar și ca proces, mai ales în ceea ce privește reducerea unor vulnerabilități, dar sunt și sisteme de securitate economică ce depind în măsură covârșitoare de deciziile politice, de strategiile de punere a acestora în operă, de expertiza strategică economică, de modul în care funcționează societatea, de relațiile internaționale, de modul în care ierarhiile tradiționale

răspund noilor condiții pe care le pun, le impun și le presupun rețelele, globalizarea și, înainte de toate, rezolvarea marilor probleme economice ale lumii, generate de îndepărtarea polului bogăției de cel al sărăciei și de amplificarea periculoasă a lumii sărace. Aceste probleme sunt din ce în ce mai numeroase, mai conflictuale și mai greu de soluționat.

În cele ce urmează, vom încerca să identificăm principalele aspecte ale securității și insecurității economice și să conturăm un model de analiză a acestora din perspectiva securității militare. Spunem acest lucru, pentru că, în actualele condiții – care au, în principal, cauze și determinări economice –, inclusiv conceptul de securitate militară asimilează componente și dimensiuni noi, de natură civil-militară, îndeosebi economice sau geoeconomice, iar noua strategie pare a fi ceva mai mult decât o „dialectică a voințelor care se confruntă”, adică o știință, o experiență și o artă de punere în operă a dialecticii unor realități dinamice ce generează voințe ce sunt obligate, de natura împrejurărilor (care sunt, în primul rând, economice, financiare, tehnologice și informaționale) să suporte și, de pe poziții contradictorii și conflictuale, chiar să se și suporte, să se apropie, să coopereze, să coexiste, să genereze pace, securitate și stabilitate.

Ori, toate acestea nu sunt posibile decât dacă și numai dacă există securitate economică sau, în orice caz, o realitate economică ce mai poate fi încă securizată sau care generează suficientă securitate pentru a putea exista și supraviețui. Este vorba de o securitate economică intrinsecă, de sistem și de proces, dar și o securitate generată continuu de intersecția dintre economic, politic, social și militar.

Securitatea, la acest început de secol, este și devine din ce în ce mai mult o securitate extinsă și, în același timp, o securitate de sinteză, definită pe un concept de integrare complexă, adică statală, zonală și globală, de mulțimea din ce în ce mai puternică, mai evidentă și mai necesară a interdependențelor.

Autoarea

Capitolul 1

GLOBALIZAREA ȘI EFECTELE ACESTEIA ASUPRA PARTENERIATELOR ȘI ALIANȚELOR

Globalizarea este, deopotrivă, un concept și o realitate. Conceptul este un efect al cunoașterii și modelează noul model de civilizație care aparține acestei epoci, civilizația cunoașterii, mai exact, civilizația epistemologică. Întregul progres realizat până acum, întreaga civilizație tehnologică și informațională se sintetizează în acest nou concept care nu le reunește pur și simplu pe toate cele care l-au precedat, ci le integrează, le contopește și le reconstruiește în spațiul epistemologic.

Caracteristici ale mediului de securitate global și regional. Delimitări și determinări ale trecerii de la Confruntare la Parteneriat

Deși există mai multe definiții ale globalizării, dar niciuna universal acceptată, cele mai multe dintre ele pun accentul pe faptul că globalizarea este un proces multicausal care are drept rezultat faptul că evenimente care au loc într-o parte a globului au repercusiuni din ce în ce mai ample asupra societăților și problemelor din alte părți ale globului. Globalizarea are un caracter universal în sensul că a ajuns să afecteze structura tuturor componentelor sistemului social global – subsistemul politic, economic, militar, social, religios, ecologic etc.

Dintre opiniile referitoare la conceptul de globalizare, iată câteva care par să aibă accepțiunile cele mai răspândite: „o consecință a modernității”³; „un ansamblu de concepții ideologico-politice, având ca numitor comun analiza dimensiunilor planetare pe

---

³ Col. prof. univ. dr. Ion Irimia, *Studii Europene*, Editura AISM, București, 2000, p. 24.

care le-au căpătat problemele politice, tehnologice, economice și sociale cu care se confruntă omenirea în prezent”⁴; „un proces cu dublă rezonanță, pe de o parte acoperind ceea ce teoreticienii denumesc fenomenul de micșorare a lumii – respectiv un proces obiectiv de reducere a distanțelor, de creștere a densității sociale și relaționale a globului, de mondializare progresivă a proceselor culturale, economice, politice, militare etc.”⁵.

Prin globalizare se înțelege un ansamblu de procese pe termen lung, dinamice, continue, variabile și complexe, în care forțele globale, zonale, regionale, locale și individuale acționează în forme multiple pentru integrarea, dezvoltarea și securizarea supranaționale, cuprinzătoare și durabile, instituționale, pluraliste și bazate pe norme.

Unii autori vorbesc de regionalizare, respingând globalizarea, alții vorbesc de globalizare respingând regionalizarea. Mai mult, alți autori le resping pe ambele vorbind de triadizare (Europa – America – Asia), sau resping totul în afara mondializării.

În prezent sunt tot mai evidente următoarele dimensiuni ale globalizării: economică, politică, tehnologică, informațională, ecologică, de securitate, administrativă, socio-culturală.

Specialiștii nu-și propun analiza în detaliu a globalizării, ci prin confluența fenomenelor economice, a revoluției socio-tehnologice, prin intensificarea proceselor de integrare și crearea de noi structuri internaționale integrate analizează legăturile dintre globalizare, parteneriate și alianțe. În această idee, vom detalia cum influențează globalizarea parteneriatele și alianțele, modalitățile de amplificare, diversificare, întărire sau anulare.

Conceptul de globalizare este înțeles din trei perspective diferite: din perspectiva uniformizării, generalizării și nediferențierii; din perspectiva distrugerii entităților și desființării oricăror frontiere și bariere; din perspectiva interconectării entităților.

Primele două perspective generează numeroase semne de întrebare și creează situații incerte și ostile. Perspectiva generalizării

---

⁴ Tamaș Sergiu, *Dicționar politic*, Editura Academiei Române, București, 1993, p. 118.

⁵ Ilie Bădescu, Dan Dungagiu, *Sociologia și Geopolitica frontierei*, Editura Floarea Albastră, București, 1995, p. 137.

pripite, a uniformizării și nediferențierii amintește de utopiile comuniste și de experiențele triste prin care a trecut societatea omenească. O astfel de perspectivă creează reacții foarte puternice din toate mediile. Această perspectivă amintește, de asemenea, de ideea realizării unui stat global, unic și responsabil.

Cele mai mari reacții sunt generate de cea de a doua perspectivă, cea a desființării statelor și frontierelor. Orizonturile pe care le deschide o astfel de perspectivă nu sunt nici oportune, nici liniștitoare, nici acceptabile. Statele sunt subiecte de drept internațional, întreaga arhitectură politică, economică și de securitate fiind strâns legată de aceste entități de bază ale lumii. Deocamdată, în afară de cei ce emit și vehiculează unele utopii sau unele modele extrem de generalizatoare și, practic, fără conținut, nimeni nu s-a gândit la desființarea statelor și la suprimarea frontierelor de orice fel, ci, dimpotrivă, întregul efort al lumii este concentrat pe optimizarea acestor entități și a raporturilor dintre ele și pe transformarea frontierelor din linii care separă și opun în linii care identifică și unesc.

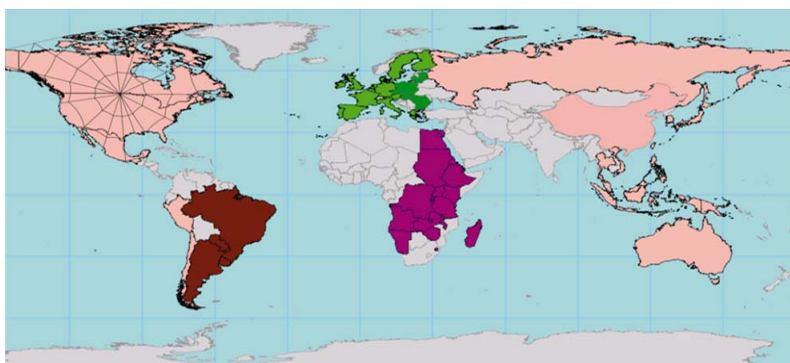
Unele cercuri politice și economice se folosesc din plin de această perspectivă, pe de o parte, pentru a accentua starea de haos și, pe această bază, a obține profituri imense din afaceri ilegale și periculoase și, pe de altă parte, pentru a realiza un mediu favorabil unor mutații strategice hotărâtoare ce vor fi operate la momentul potrivit. Din păcate, globalizarea nu estompează spiritul de confruntare, ci, dimpotrivă, îl globalizează și pe el, îi dă dimensiuni planetare. Plecând de la această concluzie care, în raționamentul următor, devine premisă majoră, este foarte interesant de identificat cine sunt cei care se interesează de o astfel de perspectivă și vor să capete, *ab initio*, poziții dominante în viitoarea reconfigurare politică, economică și militară a lumii.

Cea de a treia perspectivă este cât se poate de reală și de benefică. Funcția principală a globalizării este cea a armonizării rețelei, a consolidării entităților statale și a relațiilor dintre acestea. Aceasta nu este o opțiune, ci o realitate care se construiește pas cu pas, în fiecare zi, într-un ritm din ce în ce mai accelerat, dar nu linear, ci nelinear, adică în mod dinamic și complex, cu puține certitudini și numeroase incertitudini.

Realitățile și realizările conceptului de globalizare se pot rezuma, în această etapă, la faptul că economia are, deja o dublă realitate: o componentă importantă a statelor de drept, un suport al forței lor politice, economice, militare și informaționale și, în același timp, o realitate transfrontalieră, de corporație și de bloc economic cu funcție de liant, dar și de construcție a unei dimensiuni interstatale deosebit de consistente și de puternice așa cum e prezentat în figura următoare.

BLOCURILE ECONOMICE MONDIALE

LEGENDA

■ APEC - COOPERAREA ECONOMICA ASIA PACIFIC	■ COMESA - PIATA COMUNA PENTRU ESTUL SI SUDUL AFRICII
■ UE - UNIUNEA EUROPEANA	■ NAFTA - ZONA DE COMERT LIBER NORD AMERICANA
	■ MERCOSUR - ZONA DE COMERT LIBER IN AMERICA DE SUD

O altă realizare o constituie globalizarea informației și a comunicațiilor de care profită în mare măsură gestionarii rețelelor și programelor ce permit interconectarea entităților, dar și statele, entitățile interstatale, internaționale, transnaționale sau transfrontaliere, din întregul spectru al realităților lumii, precum și fiecare om în parte care are și dorește să aibă acces la rețea.

Tot o realizare este și globalizarea infrastructurilor și transporturilor, care se află într-un stadiu foarte avansat, deschizând noi orizonturi spre fluidizarea traficului, a transporturilor de persoane și de mărfuri, precum și a numeroase facilități generate de civilizația tehnologică și informațională.

Interconectarea valorilor și a entităților culturale, interconectarea semnificativă a sistemelor educaționale și crearea unor modele educaționale globale și regionale, armonizarea legislației, globalizarea tot mai accentuată a normelor de drept și globalizarea Cosmosului constituie, de asemenea, realități și realizări ale conceptului de globalizare.

Aceste noi dimensiuni ale realității începutului de secol și de mileniu impune reconfigurarea semnificativă a filosofiei și fizionomiei relațiilor internaționale pe următoarele coordonate importante: creșterea dinamicii economice, sociale și informaționale; creșterea interdependențelor; redimensionarea și reconfigurarea provocărilor, pericolelor, amenințărilor și vulnerabilităților, îndeosebi a celor asimetrice, în noile condiții ale rețelei; remodelarea condiționată a relațiilor internaționale, atât în reconfigurarea centrelor de putere, cât și în cea a parteneriatelor și alianțelor, gestionarea responsabilă a conflictualității, a piețelor și resurselor; soluționarea oportună a marilor probleme de mediu, de climă, de rețea, de informații și de securitate cu care se confruntă civilizația tehnologică și informațională și societatea omenească în general, trecerea treptată și benefică de la o filosofie de confruntare la una de cooperare și parteneriat.

Totuși, trecerea de la confruntare la cooperare și parteneriat nu se poate realiza în afara unor politici adecvate, iar politicile nu sunt altceva decât expresii condensate ale intereselor. Dată fiind diversitatea, complexitatea și conflictualitatea intereselor, este greu de presupus că toți oamenii vor renunța vreodată la confruntare în vederea colaborării. Dar ei pot face ceva pentru gestionarea conflictualității sau, cel puțin, pentru diminuarea ei în anumite zone și pentru anumite perioade.

Parteneriatele, alianțele și coalițiile exprimă efectiv o astfel de soluție. Parteneriatele presupun desfășurarea unor activități, constituirea și punerea în aplicare a unor relații bazate pe egalitate, respect și care oferă, într-o formă sau alta, un avantaj reciproc. Parteneriatele se realizează între două entități cu personalitate, între două state. Ele nu se constituie și nu se desfășoară în mod întâmplător, nici după vreun liber arbitru, ci pun în aplicare politici de parteneriat, partenerii păstrându-și tot timpul identitatea și personalitatea. Ei

colaborează însă intens pentru rezolvarea unor probleme comune sau individuale, găesc împreună soluții, se consultă de fiecare dată când iau o hotărâre, își respectă reciproc deciziile, își asumă împreună anumite riscuri și își acoperă reciproc anumite vulnerabilități. E drept, fiecare își urmează obiectivele sale, dar, în derularea parteneriatelor multe dintre obiective devin comune. Parteneriat nu înseamnă încă prietenie, dar prietenia înseamnă totdeauna parteneriat. Există parteneriate în politică, în afaceri, în tot felul de acțiuni și activități, în relații internaționale, în general, în rezolvarea uneia sau mai multor probleme. Aproape în oricare activitate poate exista, între participanți o relație de parteneriat, dar adevăratele parteneriate strategice vizează punerea în operă a unor politici care exprimă interese de mare anvergură și chiar interese vitale.

Într-un anumit sens, se poate spune că există atâtea parteneriate câte activități, dar cele strategice pot avea caracteristici și rațiuni care le pot configura și astfel: parteneriate zonale; parteneriate regionale; parteneriate permanente, sau de lungă durată; parteneriate conjuncturale; parteneriate intense, dar de scurtă durată; parteneriate complexe, pentru rezolvarea mai multor probleme; parteneriate cu obiective strategice generale; parteneriate cu obiectiv limitat, de regulă, pentru rezolvarea unei singure probleme; parteneriate efemere, de o singură acțiune.⁶

Clasificarea ar putea fi extinsă. Esențial este faptul că statele și oamenii apelează din ce în ce mai mult la această formă de colaborare și cooperare, întrucât societatea devine foarte complexă și nimeni nu se mai poate descurca de unul singur în acest labirint economic, politic și informațional. Aceste tipuri de parteneriate sunt valabile deci, atât la nivelul indivizilor și la cel al statelor, cât și la nivelul alianțelor, coalițiilor, organizațiilor și organismelor locale, regionale și internaționale.

Parteneriatele au, în general, un suport economic. Ele sunt ceva mai mult decât obișnuitele aranjamente din lumea de afaceri, au o anumită intensitate și o moralitate ce ține, pe de o parte, de

---

⁶ General dr. Mircea Mureșan, general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, *Strategia de parteneriat, parteneriatul strategic*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 13.

elaborarea și promovarea unor principii comune și, pe de altă parte, de o politică atentă și coerentă de armonizare sau reaşezare a intereselor. De aceea, parteneriatele – chiar și cele economice, culturale, informaționale sau militare – au la origine un concept politic, sunt instrumente ale politicii, la fel ca războiul, boicotul, amenințarea, blocada etc. Totdeauna parteneriatele reprezintă, deopotrivă, o trecere la limită a conceptului de colaborare și cooperare, o angajare continuă, de durată, care conduce la crearea unor interdependențe, a unor condiționări. Acest tip de parteneriate îndelungate va caracteriza din ce în ce mai mult societatea viitorului.

Celelalte categorii de parteneriate – conjuncturale, pe termen scurt, efemere, pentru o etapă sau pentru o singură acțiune etc. – au aceeași filosofie și presupun aceeași intercondiționare în dinamica și dialectica intereselor. Parteneriate există peste tot și dintotdeauna în lume, având funcții de optimizare și eficientizare, de reducere a asperităților și de creare a unor entități puternice, care să asigure dominarea mediului economic, social, informațional, militar etc. sau, dacă acest lucru nu poate fi posibil pentru oricine, atunci o poziționare mai avantajoasă sau măcar supraviețuirea. Ele vizează totdeauna succesul în anumite afaceri, cumularea și consolidarea puterii, valorificarea în comun a unor resurse, cucerirea și folosirea în comun a unor piețe, precum și gestionarea mediului comun de securitate, a posibilelor crize și conflicte. Peste tot, ele se constituie în vederea unor acțiuni, pentru felurite afaceri și pentru realizarea unor scopuri și obiective mai mult sau mai puțin comune (dar care au unele puncte sau zone de intersecție) de toate felurile. Parteneriate se constituie, deopotrivă și între marile puteri, și între organisme internaționale, dar și între diferite alte entități din întregul spectru economic, politic, social, cultural, informațional și militar. În opinia noastră, chiar concernele multinaționale economice sau financiare ar putea căpăta caracteristicile și trăsăturile unor parteneriate sau alianțe. De asemenea, se realizează parteneriate de toate felurile, care funcționează foarte bine, și în lumea interlopă, și în economia subterană, în lumea traficantilor, a spălării banilor, în domeniul crimei organizate etc.

Parteneriatele exprimă, în același timp, trei opțiuni și trei realități fundamentale: sunt voluntare, sunt necesare, sunt salutare.